

5000 Jaar sanitaire voorzieningen

Oma Eugenie kwam van een Limburgse boerderij, zo'n vierkante, met in het midden een mestvaalt. Moest je naar de WC dan ging je naar buiten: achter een deurtje met een uitgespaard hartje was een doos met een plank, waar een gat in zat. Alles wat daar doorheen viel, kwam in de mestvaalt terecht. Aan een haak hingen stukjes krantenpapier om je billen te vegen.

Ik heb in België op school gezeten. Buiten op de koer was een rij toiletten met halve deurtjes, waarschijnlijk om controle door de dienstdoende non te vergemakkelijken.
Ieder levend wezen heeft altijd ergens zijn behoefte moeten doen en laten.

Ruim vijfduizend jaar geleden werden er al latrines aangelegd. Dat blijkt uit opgravingen zoals bij de stad Mohenjo-daro in de Indusvallei. Ze waren aangesloten op een draineersysteem!
In het paleis van Knossos (2000 jaar v.C.) op Kreta is in de vertrekken van de koningin een 'bestekamer' gevonden, met iets dat veel lijkt op het moderne vlakspoeltoilet, mét waterreservoir.

Ook de oude Egyptenaren hadden sanitaire voorzieningen. In de necropool Saqqara, de begraafplaats van Memphis, is op het zuid oosten van een woning een zitje gevonden, bestaande uit twee wigvormige muurtjes, waartussen een pot werd geplaatst, half gevuld met zand. Omdat dit tegen de heersende wind in stond, droogden de uitwerpselen er snel in op en veroorzaakten geen stankoverlast.
In het antieke Rome waren zo'n 150 openbare toiletten. Het forum Romanum had zelfs verwarmde latrines! Ook stonden er grote vaten op straat, waar gewone burgers hun kamerpotten konden legen. Urine werd vaak apart opgehaald. Die werd gebruikt bij het vervilten van wol en de leerlooierij. (De kruikenzeikers, arbeiders uit Tilburg en omgeving namen tot in de twintigste eeuw urine mee naar hun werk. Oma Jo uit Dongen had dat nog meegemaakt.)

Met het verval van het Romeinse rijk raakt ook de hygiëne in het slop. Pas rond de 11de eeuw worden hier in Europa in abdijen, kastelen en herenhuizen weer toiletgelegenheden gebouwd. Deze hingen vaak boven een rivier of gracht. De ontlasting verdween in het water, samen met keuken- en slachtafval, en wat dies meer zij. In de grote steden verschijnen in de 12de eeuw publieke latrines en beerputten.

Erasmus, oa. bekend door 'Lof der Zotheid', schrijft in 1530 over 'goede manierlijcke seden'. Een klein zinnetje eruit: 'Het is onbehoorlijk iemand te

groeten die bezig is te wateren of zich te ontlasten'. Kennelijk een openbare bezigheid in die tijd. (Jaren geleden op safari in Kenia voelde ik me begluurd, toen ik de bosjes had opgezocht: een stel apen zat sprakeloos naar me te kijken!) In hetzelfde jaar wordt in Amsterdam bepaald dat huisvuil en ontlasting niet langer in de gracht mogen worden gekieperd. Het vuil uit de openbare secreten werd 's nachts opgehaald. Mijn oude buurvrouw, Martha, wist te vertellen dat voor de oorlog 'de Boldoot' (de beerwagen)'s nachts tonnetjes kwamen legen. Een andere buur gooide de inhoud over de rabarber! Tot de jaren vijftig was het op het platteland heel gewoon als de boer en zijn knecht tegen een 'pispaaftje' plasten.

In 1901 regelen de Woningwet en de Gezondheidswet de 'maatschappelijke hygiëne'. Elke woning moet een afzonderlijk privaat met ventilatie hebben. Maar ook al was reeds in 1899 de porseleinen W.C.pot in productie genomen, toch duurde het tot ver in de twintigste eeuw voor iedere woning een eigen water gespoeld toilet had. Een ecologisch toilet is de nieuwste ontwikkeling. De urine wordt apart afgevoerd en de fecaliën tussen lagen papier ingepakt in een zak die bij het GFT-afval kan of op de composthoop. Terug naar af?

Bronnen:

Het latrinaire gebeuren. De geschiedenis van het W.C. Danny Lamarca. 1993

Schoon en net. Juliette Roding. 1986

<http://www.mohenjodaro.net/>